

Дәріс 2 - Көлік жүйелерінің жіктелуі

Барлық көлік жүйелерін
қиындық деңгейіне қарай бөлуге
болады:

Микрожүйелер;

аса шағын
жүйелер;

шағын жүйелер;

орта жүйелер;

үлкен жүйелер;

айрықша үлкен
жүйелер.

- микрожүйелердің негізгі бағыттары - кері жүктемесіз жүретін маятниктік бағдарлар, онда тасымалдау қажеттілігіне сәйкес біреуден артық емес көлік құралын пайдалану жеткілікті;
- аса шағын жүйелер - кері бағытта көлік құралы ішінара немесе толық тиелетін жүк тасымалданатын бір көлік құралы бар сақиналы және маятникті бағдарлар;
- шағын жүйелер - басқа маршруттарға қарамастан жұмыстарды орындайтын көлік құралдарының саны әртүрлі сақиналы және маятникті бағдарлар (яғни, көлік құралдары бағдарға «бекітілген», жүйелер оқшауланған түрде жұмыс істейді және олардың біреуіндегі процестің жүру сипаты қалғандарына әсер етпейді);
- орта жүйелер - қызметі ортақ мақсатқа бағынатын және бірыңғай технологиялық кестемен сипатталатын әртүрлі көлік түрлерімен мүмкін болатын бірнеше шағын жүйелердің жиынтығы (бір клиенттің мүддесі үшін жұмыс істейді, мысалы, бірнеше зауыттардан құрастыру өндірісіне компоненттерді жеткізу);
- үлкен жүйелер-бір көлік кәсіпорны қызмет көрсететін әртүрлі клиенттердің мүдделері үшін тасымалдау бағыттарының жалпы саны (бұл жағдайда нақты көлік құралы бір уақытта немесе әр түрлі кестелер бойынша орындалатын тасымалдарға жүйелі түрде қатыса алады);
- әсіресе, айрықша үлкен жүйелер - бірқатар көлік кәсіпорындары қызмет көрсететін әртүрлі клиенттердің мүдделері үшін тасымалдау бағыттарының жалпы саны (соның ішінде әр түрлі көлік түрлері). Мұндай жүйелерде жеке бағдарлард бір клиенттің мүддесі үшін әр түрлі көлік құралдары мен иелері қатысады

Көліктік-логистикалық жүйенің мәні жүктерді тасымалдауды ұтымды ұйымдастыру процесін түсіну керек, ол үшін келесі мәселелерді шешуді талап етеді:

- көлік тізбегін тұтастай ұтымды пайдалануды қамтамасыз ету үшін көліктің әрбір түрін жеке-жеке және жиынтықта пайдаланудың тиімді салаларын анықтау;
- жеткізудің ұтымды бағыттарын анықтау;
- көліктің әртүрлі түрлері, сондай-ақ магистральдық және өндірісішілік көлік арасында тасымалдарды ұтымды бөлу;
- тасымалдауды орындау үшін көлік құралдарының түрлері мен типтерін таңдау;
- әртүрлі көлік түрлерінің (көлік кәсіпорындарының) жүктерді өндіру орнынан оларды тұтыну орнына дейін жылжытудың барлық жолында өзара іс-қимылының ұйымдастыру нысандарын құруды көздейтін көліктің барлық түрлерінің жұмысын бірлесіп жоспарлау, кешенді пайдалану және үйлестіру;
- әр түрлі көлік түрлері мен көлік кәсіпорындарын дамытуға инвестициялардың тиімділігін дұрыс бағалау;
- тасымалдау және қоймалау процестерінің технологиялық бірлігін, сондай-ақ көлік түрлеріндегі өзара байланысты техникалық прогресті көздейтін бірыңғай техникалық саясатты қамтамасыз ету;
- көлік түрлерінің өндірістік қызметінің көрсеткіштерін біріздендіру, бұл әртүрлі көлік түрлерінің кәсіпорындарын жоспарлауды және үйлестіруді жақсартуға мүмкіндік береді

Тұтынушылардың көлік ұйымдарының қызметтеріне қоятын негізгі талаптары:

- * жеткізудің минималды ұзақтығы
- * жеткізу кезінде жүктің сақталуын қамтамасыз ету;
- * Жүктерді қабылдау және тапсыру бойынша ыңғайлылықты қамтамасыз ету;
- * қосымша қызметтердің болуы (кедендік тазарту, жүкті алып жүру, контейнерлерді аралық сақтау);
- * клиенттердің талаптарына бейімделу немесе қызмет көрсету икемділігі;
- * ақпарат пен құжаттандырудың жолға қойылған жүйесі;
- * жүкті "Есіктен есікке дейін" жеткізуді ұйымдастыру;
- * тасымалдаудың қолайлы құны.

Жүктерді жеткізуді жүзеге асыратын сатушы немесе көлік ұйымы тарапынан тасымалдауды ұтымды ұйымдастыру мынадай артықшылықтарға алып келеді:

- тасымалдаудың жалпы шығындарын төмендетуге;
- "жабдықтау – өндіру – өткізу – бөлу"логистикалық тізбегінде клиенттердің тапсырыстарын орындау циклінің ұзақтығын азайту;
- көлік құралдарының қоршаған ортаға теріс әсерін азайту.

Міндет 1. Көлік жүйелерін, оның ішінде мультимодальдық жүйелерді, көлік дәліздері мен көлік тізбектерін құру.

Көлік дәлізі – "бұл жекелеген географиялық аудандар арасындағы едәуір халықаралық жүк және жолаушылар тасымалын қамтамасыз ететін ұлттық немесе халықаралық көлік жүйесінің бөлігі, осы бағытта жұмыс істейтін әртүрлі көлік түрлерінің жылжымалы құрамы мен стационарлық құрылғыларын, сондай-ақ осы тасымалдардың технологиялық, ұйымдастырушылық және құқықтық жағдайларының жиынтығын қамтиды".

Көлік тізбегі - бұл белгілі бір қашықтыққа, белгілі бір уақыт аралығында, көліктің бір немесе бірнеше түрін қолдана отырып, жүктерді тасымалдау кезеңдері.

Міндет 2. Аралас тасымалдар жағдайында көліктің әртүрлі түрлеріндегі көлік процестерін бірлесіп жоспарлау.

Міндет 3. Көлік-қойма процесінің технологиялық бірлігін қамтамасыз ету.

Міндет 4. Көлік құралының түрін таңдау (автомобиль, теңіз, теміржол және т.б.).

Міндет 5. Тасымалдау әдісін таңдау (униmodalьды, интерmodalьды, аралас, мультимodalьды).

Міндет 6. Тасымалдаушылар мен логистикалық провайдерлерді таңдау.

Міндет 7. Көлік процесін оңтайландыру.

Міндет 8. Жеткізудің ұтымды бағыттарын анықтау.

Көлік логистикасының, сондай – ақ жалпы логистиканың негізгі мақсаты-физикалық тауар қозғалысына шығындарды азайту. Бұл мақсатқа келесі негізгі қағидаларды сақтау арқылы қол жеткізіледі:

- контейнердегі жеңіл салмақты және ауыр салмақты жүктерді біріктіру есебінен қол жеткізілетін көлік құралдарының жүк көтергіштігін немесе жүк сыйымдылығын барынша толық пайдалану;
 - қоймаларсыз жүктерді жеткізуді ұйымдастыру (кросс-докинг технологиясы бойынша);
 - тапсырыс, жөнелту және қоймалау бірліктеріне жүктің көлік бірлігінің еселігі (мысалы, контейнерді пайдалану);
 - тараны стандарттау;
 - жүктерді тасымалдау ауқымы мен ауқымынан үнемдеу, өйткені бұл жағдайда 1 тонна-километрге жұмсалатын шығындар ең аз;
 - тауарларды бөлудің жекелеген арналарында жүк ағындарын шоғырландыру және экономикалық емес арналардан бас тарту;
- жүктерді "дәл уақытында" технологиясы бойынша жеткізу

Логистиканы қолданудың экономикалық әсері.

1. Материалдық ағынның бүкіл жолындағы қорларды азайтуға.
2. Логистикалық тізбек арқылы материалдық ағынның өту уақытын азайтуға.
3. Көлік шығындарын азайтуға.
4. Логистикалық операцияларды орындау кезінде қол еңбегінің шығындарын азайтуға.

Логистикалық қызметтің мақсаты «логистиканың алты ережесі» орындалған жағдайда қол жеткізілген болып саналады:

1. Жүк-қажетті тауар.
2. Сапа-қажетті сапа.
3. Саны-қажетті мөлшерде.
4. Орын-дұрыс орынға.
5. Уақыт-дұрыс уақытта.
6. Шығындар - ең аз шығындармен.

Көлік микрологистикасының негізгі міндеттеріне мыналар жатады:

- көлік құралдарының түрін таңдау;
- көлік процесін қойма және өндіріс орындарымен бірлесіп жоспарлау;
- көліктің әртүрлі түрлеріндегі көлік процестерін бірлесіп жоспарлау(аралас тасымалдар жағдайында);
- көлік-қойма процесінің технологиялық бірлігін қамтамасыз ету;
- жеткізудің ұтымды бағыттарын анықтау;
- көлік процесін жүзеге асырудың түбегейлі жаңа стратегияларын әзірлеу;
- тасымалдауды нарықтық өнімнің жаңа сипатына және түпкілікті тұтынушыға тапсырыс беруге бағдарлауды қамтамасыз ету, сонымен қатар үздіксіз бағдарлау, ең аз еңбек бөлінісіне және тасымалдау партияларының соңғы өнімдерін нарықта өткізу үшін оңтайлы мөлшерге бағытталған;
- стратегиялардың принциптерін және болашақ стратегиялардың өздерін іске асыру үшін көлік өндірісінің құрылымын өзгерту;
- басқару аппаратының барлық деңгейлерінің құрылымын өзгерту және көлік кәсіпорны қызметкерлерінің міндеттерін реттеу

Логистикалық басқару міндеттерінің мазмұны микро-логикалық жүйенің функцияларын анықтайды:

- клиентке көлік құралын бекіте отырып, көлік қызметтерін орындауды жедел-Күнтізбелік жоспарлау;
- көлік пен жабдықтарды техникалық қарау және жөндеу технологиялық процестерін жедел басқару;
- шикізат, материалдар, қосалқы бөлшектер, жинақтаушы және материалдық ресурстардың басқа да түрлерін жеткізу көлемін жоспарлаудың барлық түрлерін қамтиды;
- өндіріс ішіндегі қойма жүйесі деңгейінде және көлік құралдарын техникалық байқау мен жөндеудің технологиялық процесінде материалдық ресурстар қорларын бақылау және басқару;
- материалдық ресурстарды өндірісішілік физикалық бөлу;
- материалдық ресурстарды басқару процестерін ақпараттық-техникалық қамтамасыз ету;
- ішкі өндірістік материалдық, ақпараттық және қаржылық ағындарды басқаруды автоматтандыру және компьютерлендіру

Екінші жағынан, кез келген көлік кәсіпорны макрологиялық жүйенің ажырамас бөлігі болып табылады, оның мақсаттары мен міндеттері микро-логикалық жүйелерден өзгеше болуы мүмкін.

Көбінесе макрологиялық жүйелерді қалыптастыру критерийлері экологиялық, әлеуметтік, әскери, саяси мақсаттармен анықталады.

Макрологиялық жүйеде шешілетін негізгі міндеттер:

- салааралық материалдық баланстарды қалыптастыру;
- өнім түрлерін таңдау және жеткізу және сату нысаны;
- жалпы пайдаланымдағы қойма кешендерін орналастыру;
- көлік тораптарындағы әртүрлі көлік түрлерінің жұмысын үйлестіру;
- әкімшілік-аумақтық дистрибьюторлық жүйелерді оңтайландыру

Микрологистикалық жүйелерде көлік кәсіпорнының сәтті жұмыс істеуінің негізгі өлшемі логистикалық шығындарды азайту болып табылады.

Макрожүйелерде көлік кәсіпорны логистикалық басқарудың ішкі жүйесі болып табылады және сәйкесінше оның қызметі бүкіл жүйенің мақсаттары мен міндеттерін орындауға бағынады, сондықтан макрологиялық жүйеде көлік шығындары жүктің сақталуын, тасымалдау жиілігін арттыру арқылы өсуі мүмкін, ал бүкіл қозғалыс тізбегіндегі жалпы шығындар азаяды.

Интермодальды жүйенің жұмыс істеуінің негізгі принциптері:

- бірыңғай коммерциялық-құқықтық режим;
- жүйенің жұмыс істеуінің қаржы-экономикалық аспектілерін кешенді шешу;
- жүктің қозғалысын бақылауды, ақпарат беруді және байланысты қамтамасыз ететін деректермен электрондық алмасу жүйелерін (ЭҚЖ) пайдалану;
- ұйымдастыру-технологиялық аспектідегі көлік тізбегінің барлық буындарының бірлігі, осы бірлікті қамтамасыз ететін көлік тізбегінің барлық буындарының өзара әрекеттесуінің және үйлестірілуінің бірыңғай нысаны;
- көлік жүйесінің барлық қатысушыларының кооперациясы;
- әртүрлі көлік түрлерінің көлік инфрақұрылымын кешенді дамыту.

Назарларыңызға рахмет!